

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

בס"ד יום שני כ"א תמוז תש"ף

האם מותר או מצוה לפרסם חולה המדבק להציל ממכשול

נשאלתי מאחר ומצב המגיפה הולך ומחמיר והדבר מתפשט בצורה קשה ויש חש פיקוח נפש, האם מותר או מצוה או חובה לפרסם לדיירי הבניין את החולים למען הסיר מכשול מאחרים ויוכלו להיות נזהרים או כבוד הבריות עדיף הסתר דבר?

א: דברי הגמרא והראשונים בחובת הסרת מכשול:

תשובה: בעזר צורי הגואל נלע"ד שחובה ומצוה לפרסם בכל בניין לכלל דיירי הבניין את החולים למען יוכלו להישמר מחשש פיקוח נפש כאשר נבאר.

הנה מבואר במסכת כתובות דף מא ע"ב דתניא, ר' נתן אומר: מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו, ולא יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו? שנאמר: ולא תשים דמים בביתך. מתבאר מהגמרא להשוות כל דבר שיש בו חשש סכנה נלמד מהפסוק לא תשים דמים. **וכן מבואר בפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) שמות פרשת משפטים פרק כא פסוק כט** דאמר ר' נתן מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו, שנאמר ולא תשים דמים בביתך (דברים כב ח), והוא הדין לכל הניזקין וכדאמרין בב"ק: **וכן פסק בספר הלכות גדולות סימן מג - הלכות בבא קמא עמוד תנא, וכ"כ הרי"ף מסכת בבא קמא דף ו ע"ב, וכ"כ בבית הבחירה למאירי מסכת כתובות דף מא ע"ב** הואיל ונמצא מניח בביתו דברים המזיקים משמתין אותו עד שיסלק את היזקו וכו': והביא תשובת רבני טרוי"ש בספר כלבו סימן קמב שלמדו מדברי הגמרא על סילוק נזק כגון ששמעון החזיק שפחה שמחרפת ומגדפת את השכנים. **וכ"כ רבינו ירוחם - תולדות אדם וחוה נתיב כא חלק ה דף קעט טור ב** אסור להעמד בביתו סולם רעוע או לגדל כלב רע בתוך ביתו וכל דבר של נזק שנאמר ולא תשים דמים בביתך. **וכ"כ בספר יראים סימן רי [דפוס ישן - מד] דמים לא תשים.** למדנו שמוזהרים בני ישראל שלא להעמיד כל דבר המביא לידי היזק בבתיהם. **וכ"כ בספר מצוות קטן מצוה קעא** שלא להניח מכשולות דכתיב (דברים כ"ב) ולא תשים דמים בביתך, כגון סולם רעוע או כלב רעא) וגם סמכו חכמים (עכו"ם ל') **על זה לאסור כל דבר שיש בו סכנה.** והובאו דברי הגמרא ברוב הראשונים להלכה. **וכ"כ בספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה רצח והמצוה הרצ"ח היא שהזהירנו מהניח המוקשים והמכשולות בארצותינו ובבתינו כדי שלא ימותו בהם בני אדם.** והוא אמרו יתעלה (תצא כב) ולא תשים דמים בביתך: **וכן פסק הרמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק יא הלכה ד וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה יפה שני [דברים ד' ט'] השמר לך ושמור נפשך, ואם לא הסיר, והניח המכשולות המביאין לידי סכנה, ביטל מצות עשה ועבר על לא תשים דמים.**

עולה ומתבאר מדברי הגמרא והראשונים שחובת כל אדם מישראל להסיר כל מכשול שיכול לגרום לחשש פיקוח נפש והעובר על כך ומעלים עינו עובר בעשה ול"ת.

ב: הוראת בעל החינוך לאדם כיצד חובתו לנהוג:

והוסיף לבאר ולהוציא מדעת הטועים בספר החינוך פרשת כי תצא מצוה תקמו (א) להסיר המכשולים והנגפים מכל משכנותינו, ועל זה נאמר [דברים כ"ב, ח'], ועשית מעקה לגגך. **משרשי המצוה,** לפי שעם היות השם ברוך הוא משגיח בפרטי בני אדם ויודע כל מעשיהם וכל אשר יקרה להם טוב או רע בגזרתו ובמצותו לפי זכותן או חיובן, וכענין שאמרו זכרונם לברכה [חולין ז' ע"ב] אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, אף על פי כן צריך האדם לשמור עצמו מן המקרים הנהוגים בעולם, כי האל ברא עולמו ובנאו על יסודות עמודי הטבע, וגזר שיהיה האש שורפת והמים מכבין הלהבה, וכמו כן יחייב הטבע שאם תפול אבן גדולה על ראש איש שתרכץ את מוחו או אם יפול האדם מראש הגג הגבוה לארץ שימות, והוא ברוך הוא חנן גופות בני אדם ויפח באפיו נשמת חיים בעלת דעת לשמור הגוף מכל פגע ונתן שניהם הנפש וגופה בתוך גלגל היסודות והמה ינהגום ויפעלו בס פעולות. ואחר שהאל שעבד גוף האדם לטבע, כי כן חייבה חכמתו, מצד שהוא בעל חומר, ציוהו לשמור מן המקרה, כי הטבע שהוא מסור בידו יעשה פעולתו עליו אם לא ישמר ממנו עכ"ל.

ג: דעת הפוסקים להלכה:

וכן פסק מרן השולחן ערוך חושן משפט הלכות שמירת נפש סימן תכז סעיף ח: וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות, מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה, שנאמר השמר לך ושמור נפשך (דברים ד, ט). ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאים לידי סכנה ביטל מצות עשה ועבר בלא תשים דמים (דברים ד, ט). **וכ"כ הסמ"ע סימן תכז ס"ק י:** **וכ"כ שולחן ערוך הרב חושן משפט הלכות שמירת גוף ונפש ובל תשחית סעיף ג וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה.** **וכ"כ הבן איש חי שנה**

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

שניה פרשת פינחס סעיף ו. וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו שנאמר השמר לך ושמור נפשך, וכו' והנזהר, עליו תבא ברכת טוב: **וכ"כ בשו"ת משנה הלכות חלק יז סימן קפג, ועוד עיני שו"ת עשה לך רב חלק ז סימן סט ועוד רבים.**

ד: פסק הדברי מלכיאל בנושא דומה והחילוק:

ולמרות שכתב בשו"ת דברי מלכיאל חלק ד סימן סב בנידון מוכר בשר מסריח שיש בו סכנה שלא לפרסם וז"ל בא"ד וגם כבר כתבנו שיותר קרוב שלא יבוא לידי סכנה כי תיכף כשיתחילו לאכול ירגישו שהוא מוסרח. ואם בכ"ז יאכלו הבשר הרי הם מתחייבים בנפשם שאוכלים בשר מוסרח. ואין המוכר אשם בזה. אבל בני"ד שאין בזה תקנת חז"ל אין שייך לקוראו חשוד וכמש"ל: אין הנידון דומה לנידון דידן כיון ששם אין חשש לכישלון כמבואר. **ה: וכן מוכח מפסק הגרי"ש אלישיב זצ"ל במקרה דומה והחילוק:**

כמו כן מצאתי בספר חשוקי חמד מסכת שבועות דף מו ע"א שנשאל על מקרה דומה שיש חשש לדבק והורה הרה"ג אלישיב זצ"ל שלא לפרסם וז"ל בא"ד ולכאורה יש לפרסם את שמו ברבים. הצעתי את דברי לפני מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א, ואמר שאין לעשות זאת, כי אין לדאוג לעוסקים עמו בעבירה, ו"הלעיטהו לרשע וימות", כמבואר במסכת ב"ק (דף סט ע"א), והוסיף מו"ח שליט"א דאע"פ שאם היינו מפרסמים את שמו של החולה, היה הדבר מרתיע יותר, ומרחיק את הסכנה, בכל זאת אין לעשות כך, משום שלכל בר דעת יש לחוש על חייו, ואין לנו לעשות כלום, פרט מלהזהיר את הציבור באופן כללי שידעו שהשי"ת הכין מלאך המות לעוברי עבירות העוסקים בחטא. ועל השלטונות מוטלת החובה לפרסם, כי מסתובבים עבריינים חולים מסוכנים, המסכנים את חיי שותפיהם לעבירה. בפרט שיש לחוש מפני נעילת דלת לחזרה בתשובה. וכו' עכ"ל. מדבריו למדנו שאדרבא יש לפרסם בנידון דידן ורק שם שמדובר במדבקי במעשה עבריה ונעילת דלת מהשבים לא יפרסם.

ו: כבוד הבריות:

ולמרות שיד הטוען נטויה לומר שיש בזה פגיעה בכבוד הבריות שגורם להם גנאי בפרסומו, ראשית לענ"ד אין בזה פגם מאחר ואינו מום באדם וכל אדם שווה להידבק מהנגיף ולא מפי חסרונו, זאת ועוד אפילו הדבר כך היות ויש בזה משום הצלת מכשול לאחרים שיש בו חשש פיקוח נפש מותר ומצוה, וכן מצאתי שכתב בספר חכמה ומוסר חלק א סימן קפא וז"ל והנה מצינו בחטא לשה"ר שני הפכים לכאורה, "זכור את אשר עשה ה' אי למרים" (דברים כד: ט), **כתב הרמב"ן ז"ל כי זה הצווי להורות לעם ה', כי יש לזהר מלה"ר, וקשה הלא מצינו שהתורה לא רצתה לפרסם חטא עץ הדעת איזה מין היתה, ולמה לא חסתה התורה על גנאי של מרים, אלא ודאי דלמען להועיל שרי, ואחרי שהתורה כתבה חטאה נמצאנו למדין שבמקום מועיל, מצוה לספר לה"ר ומחויב לספר, וכן שמעתי משם הגר"ח ז"ל מוואלאזין, "לא תלך רכיל בעמך לא תעמוד על דם רעך" (ויקרא יט: טז), במקום שיש לספר לה"ר, הנמנע מלספר עובר על לא תעמוד על דם רעך.**

ז: פרסום המצורע:

ומצינו מעין נידון דידן שיש מצוה לפרסם להציל ממכשול במצורע וק"ו בחשש פיקוח נפש, שהנה כתוב בויקרא פרשת תזריע פרק יג פסוק מה (מה) וְהִצְרֹעַ אֲשֶׁר-בּוֹ הִנָּגַע בְּגָדָיו יִהְיֶה כְּרָמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה כְּרֹעַ וְעַל-שָׂפָם יִעָטֶה וְטָמְאָה טָמְאָה יִקְרָא: ומבואר במסכת מועד קטן דף ה ע"א שהמצורע חייב להזהיר אחרים שלא יכלו בטמאתו. ועוד שיפרסם הדבר בכדי שיתפללו עליו למרות שהדבר כרוך בביזיון. **וכ"כ בספר המצוות לרמב"ם מצות עשה קיב והמצוה הקי"ב וכו' והפירוש שכל טמא צריך שיכריז על עצמו הטומאה וזה שישים לעצמו הכרה יודע בה שהוא טמא ומי שיגע בו טמא ולכן יתרחק. וכן פסק הרמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק י הלכה ח המצורעת אינה פורעת ואינה פורמת ולא עוטה על שפם אבל יושבת היא מחוץ לעיר ומודיעה לאחרים שהיא טמאה, ולא המצורעים בלבד אלא כל המטמאים את האדם חייבין להודיע לכל שהן טמאין כדי שיפרשו מהן שנאמר וטמא טמא יקרא הטמא מודיע שהוא טמא עכ"ל. הראת לדעת שלא דוקא מצורע אלא כל טמא שיכולים להיכשל בו, ומומצא דבר אתה למד ק"ו בנידון דידן שאין בזה פגם שחובתו לפרסם שלא יכשלו בו בחשש פיקוח נפש, ושייד הטעם השני שיתפללו עליו בודאי שמצוה לפרסם.**

ח: בדומה לכך פרסום ממזר:

עוד מצינו שיש מצוה לפרסם ממזר למנוע מכשול כן מבואר במסכת יבמות דף עח ע"ב, וכן פסק הרמ"א כדברי המהרי"ל בשולחן ערוך יורה דעה הלכות מילה סימן רסה סעיף ד: ממזר, כישראל הוא ומברכים עליו ברכת מילה עד כורת הברית אבל אין מבקשים עליו רחמים. ומפרסמין בשעת מילתו שהוא ממזר. (מהרי"ל). **וכתב**

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

בביאור הגר"א יורה דעה סימן רסה ס"ק כא ומפרסמין כו'. כמ"ש בפ' הערל (ע"ח ב') ובירושלמי (שם ופ"ד דקדושין): וכ"כ בשו"ת חתם סופר חלק ו - ליקוטים סימן מט.

שוב מצאתי שכן פסק כדברנו בשו"ת משנה הלכות חלק יז סימן ח וז"ל בהא דמצוה לפרסם הממזר ח] במה שתמה על מה שכתב מהרי"ל בהל' מילה סק"כ והובא ברמ"א יו"ד סי' רס"ה ס"ה שמצוה לפרסם שהוא ממזר, וגם נותנין לו שם כידור שכולם יבינו בשמו שהוא ממזר, ונמצא הממזר מתבייש כל ימיו, וכתב בשו"ת זרע אמת ח"ג סי' קי"א הובא בדרכ"ת סי' ק"פ סק"א דיש לחרוט ע"י נכרי בכתובת קעקע על מצחו התיבה "ממזר" כדי שיהא מפורסם ולא ילך למקום שאין מכירין אותו וישא בת ישראל, ואיך לא נחוש לעלבון הממזר. הנה בעצמו כתב דהטעם הוא שלא יתערב בישראל, ומה שנוגע לכלל ישראל ודאי שהפרט בטל לגבי הכלל, וכמו בחולה שיש לו חולי המדבקת ר"ל ודאי שמצוה להרחיקו מבני"א שלא יתדבקו אחרים בהמחלה, וכן מעשים בכל יום שאם חלה אדם בחולי המדבקת ר"ל מניחים אותו במחלקה מובדלת משאר בני אדם שלא תעבור המחלה ולא יזיק שאר בני"א, ואטו נאמר שהוא מבזה את החולה, והרי הוא רק מציל את שאר בני"א שלא יתדבקו בהם ממחלתו, וודאי שרחמנות גדולה הוא על החולה ויש להצטער עליו ולהתפלל בעדו, אבל מאי בזיון שייך כאן, אדרבה אם לא יעשו כן וילך זה בין העם יתפשט המחלה בשאר אנשים ויהי' זה פשע גדול שלא הזהירו את הציבור, וזה בחולי גשמי, כ"ש בחולי רוחני שמחלה זו מדבקת ר"ל שאסור לו להתחתן עם בת ישראל ואם יכשיל בת ישראל לינשא אליו בלא הודע יהיו בניו ובני בניו ממזרים. ובמצורע נאמר מחוץ למחנה מושבו וטמא טמא יקרא ולא חיישינן לבזיונו, עכ"ל.

ט: מסקנת ההלכה:

א: לאור האמור התברר כי יש חובה על כל אדם מישראל במצות עשה ובאיסור לא תעשה להסיר כל מכשול שיש בו חשש סכנת נפשות, והמונע עצמו מכך הרי הוא מבטל מצוות עשה ועובר על לא תעשה. ולזאת לאור המצב שהמגיפה מתפשטת ומסוכנת כאשר הודיעו כל גדולי הדור שהמזלזל בדבר הוא בחשש דין רודף ורוצח.

ב: חובה ומצוה להיבדק כל שיש חשש שהוא נדבק בנגיף בכדי להסיר מכשול מעצמו ומאחרים ולא יסמוך על הנס כמ"ש החינוך כנ"ל.

ג: שיש מצוה וחובה לחולה עצמו ולכל אדם מישראל לפרסם את החולים לדיירי הבניין בכדי למנוע חשש פיקוח נפש. אף גם זאת מחוסר ידיעה השכן עלול לטעות ולגשת לאותה משפחה שבה יש חולה ומסכן עצמו ובני ביתו, לזאת חובה בכל בניין לפרסם לדיירי הבניין את החולים בכדי להצילם ממכשול, ובפרט שאין בפרסום זה בזיון מאחר ואינו נובע מכישלון ופגם האדם, ואדרבא מצוה לפרסם בכדי שיתפללו עליו, ואני תפילה שדברי יתקבלו וראשי העיר יקחו את הדברים לתשומת ליבם לטפל בדבר ולעזור למניעת התפשטות הנגיף ולמנוע סגר על הכלל שזה צער הרבים ממש.

ד: היות ולצערנו ישנם שאינם מספיק אחראים ולא נזהרים המתגוררים בבניין משותף ויוצאים מביתם ויורדים במעלית או בחדר המדרגות ויכולים להיות בקרבת אחרים ולסכן חיי אדם כשור המועד, מותר ומצוה למוסרם למשטרה.

ויהי רצון שהי"ת יסיר המגיפה מעל כל חולי עם ישראל במהרה, והמזהיר והנזהר ירבה שלומם כנהר אמן ואמן.

החותם לכבודה של תורה
הצב"י מרדכי מלכא עיה"ק אלעד ת"ו